

Srbija. — Te dni se po poročilih nemških listov začne obravnava proti Knježeviču. Milan nadaljuje svojo grozovlado in pusti najnedolžnejše ljudi obsojati in zapirati. Od skupščine, ki se snide po obravnavi, hoče zahtevati, naj s posebnim zakonom določi, da se smejo tudi srbski državljani za vse večne čase iztirati iz svoje domovine, in da se sme konfiskovati njih imetje.

Obrtnija.

Obrtno-pravno postopanje pri zglastitvi razširjanja ali omejitve obstoječih obrtnih pravic.

Iz posredovanja, katero je c. k. trgovinsko ministrstvo z ukazom z dne 27. aprila 1897. št. 22911 začelo, so udeležena ministrstva izprevidela, da je dosedanja praksa obrtnih oblastev z ozirom na obrtno pravno postopanje pri zglastitvi razširjanja ali omejitve obstoječih obrtnih pravic različna in da je vsled tega potrebno, da se to postopanje enostavno uredi.

V ta namen je c. k. trgovinsko ministrstvo sporazumno z ministrstvom za notranje stvari sledeče ukrenilo:

Zglasitev za razširjanje že obstoječe obrtne pravice na nove, prvotno neimenovane pravice ali pa omejitev dosedanjih obrtnih pravic se mora smatrati kot odgласilo dosedanjega in kot zglastitev novega obrta, oziroma kot prošnja za podelitev novega dopustila in se ima vsled tega v teh slučajih dosednji obrtni list oziroma dopustilni dekret odvzeti in nov obrtni list oziroma dopustilni dekret izdati.

Ker je namreč obrtni list (dopustilo) za presojanje obrtnih pravic merodajen (§. 36. o. r.), se pri spremembi obrtne pravice, bodisi razširjanje ali omejitev, prejšnji obrtni list (dopustilni dekret), ki ne zadostuje več razmeram in svojemu postavnemu določilu, ne more pustiti stranki.

Za spremembo vsebine obrtnega lista (dopustilnega dekreta) pa tudi v zakonu ni skrbjeno, ker isti govori samo o izdaji obrtnega lista (dopustilnega dekreta) drugo, kakor gori omenjeno postopanje pri zglastitvi sprememb obrtnih pravic, zlasti zaznamek na prvem obrtnem listu (dopustilnem dekretu) bi zakonu nasprotovalo, pri večkratnih spremembah obrtne legitimitacije nejasno storilo in otežilo določbo obrtnih pravic v posameznih slučajih, naposled pa tudi težkoče napravilo z ozirom na združno pripadanje. Pri novi obrtni legitimitaciji, ki se mora vsled tukaj predpisanega postopanja izdati pri zglastitvi razširjanja ali omejitve obstoječih obrtnih pravic, se bode na primeren način oziralo na prejšnje pravice, zlasti na dan, kedaj se je prejšnja obrtna legitimitacija dobila.

Izjema gorenjega pravila nastopi tedaj, ako obsega zglašeno razširjanje dosedanje obrtne pravice tak obrt,

ki je od prejšnjega obrta različen (§. 12 odst. 3. o. r.) toda le v toliko, da se v tem slučaju stranki prejšnji obrtni list pusti in le za na novo zglašen obrt izda nov obrtni list.

Pri koncesionarnih (dopuščanih) obrtih se mora odložitev oziroma razveljavenje dosedanjega dopustila smatrati kot pogojno odvisno od dovolilne rešitve prošnje za podelitev razširjene ali omejene pravice.

Obrtnik sme tedaj svoj obrt na podlagi starega dopustila dalje izvrševati, in sicer v vsakem slučaju, dokler ni končano obrtno oblastveno postopanje o njegovi prošnji, oziroma, če se njegova prošnja ni uslišala, sme na podlagi pravnega obstoja njegovega prejšnjega dopustila, obrt dalje izvrševati.

Obenem z izdajo novega, na razširjen ali omejen obseg se glasečega dopustilnega dekreta, se mora potem razveljaviti prejšnja dopustilna listina.

Železarski kartel.

Čudovito hitro se množe v naši državi karteli in čedalje očitnejše se kaže, da zadobivajo nekateri izmed njih uprav roparski značaj.

Takšen je kartel cukrarjev, vsled katerega je pri nas doma sladkor skoro še jedenkrat tako drag kakor naš lastni sladkor na Angleškem ali v Carigradu, a v še večji meri velja to za železarski kartel, kateri je železo neizmerno podražil.

Ta kartel ustanovil je pred nekaj leti jeden prvih naših spekulantov Karol Wittgenstein in v kratkem času je dosegel, da je praška železarska družba izplačevala svojim delničarjem izredno lepo dividendo, namreč 15 do 17 odstotkov na delnico.

Toda poleg te dividende, poleg velikanskega rezervnega zaklada in poleg isto tako velikanske specialne rezerve se je železarskemu kartelu posrečilo, da je tekom nekaterih let prihranil še tajen fond v znesku nad dva milijona goldinarjev.

O tem tajnem fondu ni razven takoimenovanih „macherjev“ nihče nič vedel. Še akcionarji niso nič vedeli. Iz tega izhaja z vso jasnostjo da so bile več let izdajane nepravilne bilance in da je bila država prevarana, kajti ta tajni fond ni bil obdavčen.

Naposled je upravni svet vsled kolosalnega naraščanja tega tajnega fonda prišel v precejšnjo zadrego in ni vedel, kaj bo s tem denarjem. Zvišati dividende mu vsled posebnih razmer, v katerih se nahaja železarski kartel, ni kazalo in tako se je končno odločil, sklicati izvenreden občni zbor delničarjev in mu predlagati, na bi se tajni fond razdelil mej delničarje skoro popolnoma, tako da bi na vsako delnico prišlo 95 gld.

Ta sklep je javno mnenje silno razburil. Nastal je pravi vihar proti železarskemu kartelu in čitalo se mu je kar naravnost, da je postopal sleparstvo.

Ta velika in splošna ogorčenost je izvirala ponajveč od tod, ker je železarski kartel že več let sem na najbrezobširnejše in najkrutejši način izkoriščal vse sloje, kateri potrebujejo železo, zlasti vse obrtnike. Ta krutost se najboljše spozna iz dejstva, da je naša industrija, izdelujoča stroje, prišla v obupen položaj. Eksport je vsled draginje surovega železa postal nemogoč, a celo na domačem trgu, v mejah naše države, je to industrijo stiskala in davila inozemska konkurenca, posebno konkurenca Nemčije.

Tako na pr. velja surovo železo za stroj, ki je težak 100 q, pri nas v Avstriji 1500 gld. dočim velja ista množina železa v Nemčiji samo 800 gld.

Kovač, kateri zasluži na leto 1000 gld., mora karteliranim železarjem plačati na leto 120 gld.

Srednja tovarna za stroje mora za železo plačati povprek 35.000 gld. več, kakor popolnoma jednaka tovarna v Nemčiji, a če nima svoje lastne livarne, plačati mora celo do 100.000 gld. več kakor v Nemčiji.

Ta vihar proti železarskemu kartelu, katerega pa na Kranjskem ni bilo dosti, saj so naši ljudje uprav čudovito indolentni, je provzročil, da je češki državni poslanec dr. Kramar vlado v posebni interpelaciji dosti trdo prijel in trgovinskega ministra pozval, naj skliče posebno enketo.

Viada se je temu pozivu odzvala in je sklicala enketo, v kateri so bili zastopniki karteliranih železaren in zastopniki tistih zavodov, kateri surovo železo obdelujejo. Vlada je pri tej enketi imela pglavitni namen, doseči mej nasprotujočima si strankama nekako porazumljenje in priznati se ji mora, da se je pošteno trudila.

Zastopniki tovarn, torej zastopniki od kartela surovo železo kupujočih zavodov, so pri tej enketi s fakti dokazali, da železarski kartel industriji neizmerno škoduje. V tem, ko mora domači obrtnik plačevati metrski cent železa po 10 gld., ga izvažajo kartelirani železarji v Rusijo po 8 gld. in na Ogrsko tudi po 8 do 9 gld., vsled česar naši industrijelci svojih izdelkov ne morejo več na Rusko prodajati. Ta škoda je toliko večja, ker je bila doslej Ruska takorekoč navezana, kupovati stroje v Avstriji.

Kartel pa povrh še sili svoje domače odjemalce, da morajo na jesen naročiti vse železo, kar ga potrebujejo za celo leto, tako da se ne morejo okoristiti njim ugodnih, mej letom nastalih konjunktur na svetovnem trgovišču.

Za eksport dovoljuje kartel industrijelcem sicer nekeke bonifikacije, toda kdor jih hoče dobiti, mora prej premagati velike ovire. Dovolitev teh bonifikacij je odvisna od milosti in nemilosti kartela in nima nihče pravice jih zahtevati.

Zastopniki karteliranih železarjev so seveda odvrčali od sebe vsako najmanjšo krivdo. Trdili so, da ni pretirana draginja železa vzrok, da propada izdelovanje strojev, ampak da je tega kriva zastarela tehnika, pomanjkanje podjetnosti in pomanjkanje kupčijske izvedenosti dotičnih industrijalcev ter prevelika konkurenca mej industrijalci samimi. Zatrjevali so, da cena železu ni

pretirana, da je popolnoma primerna, da, zanikali so celo existenco kartela samega.

Enketa je sicer podala trgovinskemu ministru, kakor je sam trdil, mnogo poučnega gradiva, ali porabiti se bo moglo šele tedaj, kadar se bodo sklepale nove trgovinske pogodbe z inozemstvom.

Sedaj je vlada, ako neče proti kartelu porabiti kazenskega zakona, kar bi bilo pač sila riskantno, negotovo sredstvo, brez moči in ni vstanu, upreti se ropanju železarskega kartela. Znižanje carin za železo je nemogoče, kajti v to bi bilo potreba privoljenja Ogrske, tega privoljenja pa ni dobiti, kar železarski kartel jako dobro ve, a z znižanjem železniških tarifov bi se cena prav nič ne premenila, ker je izdatno znižanje nemogoče.

Vlada ne more ničesar storiti. Njeno onemoglost ilustrujejo najboljše kurzi praške železarske družbe in alpinske montanske družbe. Začetkom leta so bile delnice praške družbe vredne 968 gld., delnice alpinske družbe pa 198 gld. 60 kr., po enketi pa so poskočile cene in zdaj veljajo delnice praške družbe 1145 gld., delnice montanske družbe pa 238 gld. 65 kr dočim industrija in obrtnost krvavita in propadata.

Križi in težave soseda Antona z živinskim boleznimi.

Porodna mrzlica.

Pri Antonu je bila krava storila. Tako lahko in g'adko se pri Antonovi hiši še nikdar ni zvršil noben porod. Človeške pomoči ni bilo prav nič treba. Še celih deset minut ni trajal porod.

Krava, ki je bila storila, je spadala mej najlepše kar jih je bilo v Antonovem hlevu. Imela je velika, mnogo mleka obetajoča vimena. Samo nekaj ni bilo prav umestno, krava je bila na pol izpitana, to pa ni prav dobro pri kravah, ki store in ki naj dajejo mleka. Ta krava je bila miljenka domače hčere. Ker je bila krava jako požrešna, jej je dekle dajalo vsak dan razen navadne krme še kaj povrh. Zlasti zadnje dni, pred porodom in po porodu je domača hči dajala kravi žreti in piti kolikor je-le hotela. Deklica je vedela, da daje prav ta krava nenavadno mnogo mleka in je hotela z dajanjem vode še pomnožiti mlečnost te krave.

Ravnokar je domača hči prišla v hlev in prinesla kravi velik škaf pijače. Krava je zadovoljno zamukala, saj je vedela, da je pijača njej namenjena. Izpila je ves škaf z veliko slastjo in nekaj ur pozneje izpraznila še nekoliko manjši škaf. Krava je nasičena in napolnjena ležala na stelji in mirno prebavljala. Iztreba je bila kmalu po porodu prišla na dan in tako je bila cela hiša prepričana, da je vse v najlepšem redu.